

Փորձագիտական եզրակացություն

Գևորգ Հայրապետյան ընդդեմ «Մուլտի Մեդիա Կենտրոն Թիվի ՓԲԸ» գործով Երևանի Աջափնյակ և Դավթաշեն վարչական շրջանների ընդհանուր իրավասության առաջին աստյանի դատարանի որոշման վերաբերյալ¹

04.07.2012

Փաստերը

Գևորգ Հայրապետյանը Երևանի Ավան և Նոր Նորք վարչական շրջանների ընդհանուր իրավասության առաջին աստյանի դատարանի կողմից 2010թ. հոկտեմբերի 25-ին դատապարտվել է ազատազրկման՝ պետական դավաճանության հիմքով: Մինչև մեղադրական դատավճռի ուժի մեջ մտնելը՝ 2010թ. նոյեմբերի 14-ից 21-ի ժամանակահատվածում «Կենտրոն» հեռուստաընկերությունը եթեր է հեռարձակել «Հետաքննություն» խորագրով հաղորդաշար, որի ընթացքում ներկայացվել են քրեական գործի վերաբերյալ հանգամանքներ, մասնավորապես, որ մեղադրյալը, ունենալով նյութական շահագրգռվածություն, պետական գաղտնիք կազմող և հակահայկական քարոզչության համար նյութեր պարունակող տեղեկություններ է տրամադրել հակառակորդ երկրին, ինչի դիմաց ակնկալել է վարձատրություն: Նշված տեղեկությունները տարածվել են որպես հաստատված հանգամանքներ՝ փաստի մասին հայտարարությունների տեսքով, այլ ոչ թե որպես նախաքննական կամ դատական մարմնի ենթադրություն կամ կասկած:

Հաղորդման հեռարձակման պահի դրությամբ առաջին աստյանի դատարանի դատավճիռը դեռ ուժի մեջ մտած չի եղել, քանի որ բողոքարկման ժամկետը դեռ չէր լրացել. հեռարձակումը տեղի է ունեցել 2010թ. նոյեմբերի 14-ից 21-ը, իսկ դատավճիռը հրապարակվել է 2010թ. հոկտեմբերի 25-ին: ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի համաձայն, առաջին աստյանի մեղադրական դատավճիռը ուժի մեջ է մտնում և դառնում վերջնական մեկ ամսվա ընթացքում՝ եթե վերաքննիչ բողոք չի բերվել: Ինչպես հետագայում ցույց են տվել փաստերը, հեռարձակման պահին մեղադրյալի պաշտպանը պատրաստում էր վերաքննիչ բողոք:

¹ Նմանատիպ հանգամանքներում նույն դատարանի կողմից կայացվել է նաև Աշոտ Հարությունյանի գործով վճիռ: Վերջինս դատապարտվել է Վահան Խալաֆյանի գործով՝ վերջինիս նկատմամբ բռնություն կիրառելու համար: Հաշվի առնելով փաստերի և իրավունքի մասին հարցերի նմանությունը, այս գործն առանձին չենք հիշատակում:

Մեղադրյալի պաշտպան Մեղա Սաֆարյանը առանձին դատական վարույթի շրջանակներում դիմել է դատարան ընդդեմ «Կենտրոն» հեռուստաընկերության՝ հայցելով իրավական պաշտպանություն հեռուստաընկերության կողմից անմեղության կանխավարկածի խախտման, ինչպես նաև վիրավորող և զրպարտող բնույթի տեղեկությունների տարածման համար: Հեռուստաընկերությունը դատարանում նշել է, որ «Հետաքննություն» հաղորդաշարի շրջանակներում հեռուստաընկերությունը տարածել է մի տեղեկատվություն, որը հեռուստաընկերությանը տրամադրել է ՀՀ գլխավոր դատախազությունը և, հետևաբար, հեռուստաընկերությունը պետք է ազատվի պատասխանատվությունից Քաղաքացիական օրենսգրքի 1087.1-րդ հոդվածի 6-րդ մասի հիմքով, քանի որ հանդիսանում է աղբյուրից ստացված տեղեկությունների բարեխիղճ վերարտադրող: Առաջին աստիճանի, վերաքննիչ և Վճռաբեկ դատարանները հաստատված հանգամանք են համարել, որ *«պատասխանող Ընկերությունը հրապարակել է բացառապես քրեական գործի նյութերում և դատարանի դատավճռում շարադրված տեղեկություններ և հղում է կատարել տեղեկատվության աղբյուրին»*, *«ներկայացրել է բացառապես այն եղելությունը, ինչն արտահայտված է քրեական գործի նյութերում՝ չկատարելով որևէ սեփական հետևություն և չարտահայտելով որևէ անձնական կարծիք, իրավացիորեն հանգել է այն հետևության, որ եթե որևէ չի հնչել որևէ տեղեկություն, որն արտահայտված չլիներ նախաքննական նյութերում»*: Նման հիմքերով դատարանները գտել են, որ հեռուստաընկերությունը օգտվում է «Զանգվածային լրատվության մասին» ՀՀ օրենքի 9-րդ հոդվածի 3-րդ մասի պաշտպանությունից, համաձայն որի լրատվական գործունեություն իրականացնողն ազատվում է տվյալ տեղեկատվության տարածման համար պատասխանատվությունից, եթե դա՝ հրապարակային ելույթի, պետական մարմինների պաշտոնական փաստաթղթերի, լրատվության այլ միջոցի կամ հեղինակային որևէ ստեղծագործության բովանդակված տեղեկատվության բառացի կամ բարեխիղճ վերարտադրությունն է, և դա տարածելիս ինքը կատարել է հղում այդ աղբյուրին: Մույն հիմքով դատարանները լրատվամիջոցին ազատել են պատասխանատվությունից և մերժել հայցապահանջը:

Ինչ վերաբերում է անմեղության կանխավարկածի խախտման հիմքով բերված պահանջին, դատարանը սահմանել է, որ նման պահանջն անհիմն է, քան որ ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքում անմեղության կանխավարկածի խախտման դիմաց իրավական պաշտպանության միջոց սահմանված չէ և ոչ էլ ՀՀ իրավական համակարգը կազմող իրավական որևէ ակտով կամ օրենքով է նախատեսված քաղաքացիական իրավունքների պաշտպանության նման եղանակ: Հետևաբար, դատարանը որոշել է, որ անմեղության կանխավարկածի խախտման փաստն արձանագրելու հայցվորի պահանջը չի բխում ՀՀ քաղաքացիական օրենսդրության դրույթներից, զուրկ է իրավական և օրենսդրական հիմքից և ենթակա է մերժման:

Խորհրդի եզրահանգումը

Խորհուրդը համաձայն է դատարանի այն դիրքորոշման հետ, որ տվյալ դեպքում լրատվամիջոցը օգտվում է «Ձանգվածային լրատվության մասին» ՀՀ օրենքի 9-րդ հոդվածի 3-րդ մասի և ՀՀ Քաղաքացիական օրենսգրքի 1087.1-րդ հոդվածի 6-րդ մասի պաշտպանությունից (բարեխիղճ վերարտադրող) և հետևաբար պետք է ազատվի պատասխանատվությունից: Այդուհանդերձ, **Խորհուրդը** սույն հարցը դիտարկում է լրագրողական էթիկայի տեսանկյունից: Անկախ այն հանգամանքից, որ լրատվամիջոցը գործում էր օրենսդրությամբ ընձեռած պաշտպանության շրջանակներում, լրատվամիջոցը չէր կարող չիմանալ, որ քանի դեռ բացակայում է անձի մեղքի մասին օրինական ուժի մեջ մտած մեղադրական դատավճիռ, մեղքի մասին ցանկացած փաստացի հայտարարություն անմեղության կանխավարկածի խախտում է: Անմեղության կանխավարկածի նկատմամբ հարգանքը պարտավոր են պահպանել ոչ միայն քրեական դատավարության մարմինները, այլ նաև յուրաքանչյուր ոք և հատկապես լրատվամիջոցները՝ հաշվի առնելով նրանց առանձնահատուկ դերը և առաքելությունը ժողովրդավարության կայացման գործում: *«Լրատվամիջոցների կողմից քրեական դատավարության վերաբերյալ տեղեկատվություն հաղորդելու մասին»* Եվրոպայի Խորհրդի Նախարարների Կոմիտեի թիվ (2003)13 Հանձնարարականի 2-րդ սկզբունքում նշված է, որ *«անմեղության կանխավարկածի սկզբունքի նկատմամբ հարգանքը արդար դատավարության իրավունքի անքակտելի մասն է: Հետևաբար, լրատվամիջոցների կողմից ընթացքի մեջ գտնվող քրեական գործերի վերաբերյալ կարծիքներ ու տեղեկատվություն կարող է տարածվել կամ հաղորդվել միայն այն դեպքում, եթե դա չի վտանգում կասկածյալի կամ մեղադրյալի անմեղության կանխավարկածը»:* Հետևաբար, անկախ այն հանգամանքից, որ հեռուստաընկերությունը բարեխիղճորեն վերարտադրել է վստահելի աղբյուրից ստացված տեղեկատվությունը, նա պարտավոր էր լրատվանյութը հեռարձակելիս հարգել մեղադրյալի անմեղության կանխավարկածը: Սա բխում է, ի թիվս այլի, նաև այն հանգամանքից, որ անկախ օրենսդրական կարգավորման առկայությունից, լրատվամիջոցները բազմիցս հայտարարել են, որ նախընտրում են իրենց գործունեությունը ծավալել ինքնակարգավորման մեխանիզմների պայմաններում, օրինակ, լրագրողական վարքականոնների շրջանակներում:

Տեղեկատվական վեճերի խորհուրդ

Շուշան Դոյդոյան (Խորհրդի քարտուղար) - Ինֆորմացիայի ազատության կենտրոնի նախագահ

Բորիս Նավասարդյան - Երեւանի մամուլի ակումբի նախագահ

Արամ Աբրահամյան - «Առավոտ» օրաթերթի գլխավոր խմբագիր

Արա Ղազարյան - «Արնի Քնսայթ» փաստաբանական գրասենյակի փոխտնօրեն

Մանանա Ասլամազյան - «Արմմեդիա» ծրագրի տնօրեն